

Met het koffertje van Abe

Broer de Boer wilde de wedstrijd in Sneek voor geen goud missen. De midvoor van Heerenveen was vooral benieuwd naar de verrichtingen van zijn clubgenoten Abe Lenstra en Frans Wuijts. De razzia bezorgde Broer de Boer – een verzetsstrijder – angstige momenten, maar het koffertje van Abe bracht redding. Tenminste, voor die middag....

Er zijn van die legendarische voetbalnamen die klinken als een klokje. Bok de Korver, Leen Vente, Kick Smit, Abe Lenstra, Beb Bakhuis.

En wat te denken van Broer de Boer?

Broer de Boer. Nee, geen speler die het Nederlands elftal haalde, maar wel degelijk een man die zijn sporen heeft verdiend. Als voetballer behoorde hij tot een van de meest succesvolle elftallen uit de geschiedenis van Heerenveen. Broer de Boer speelde aan de zijde van andere rasvoetballers als Frans Wuijts, Henny Jonkman, Jan Ploegh en niet te vergeten Abe Lenstra. Maar de in Joure geboren Broer de Boer deed meer dan voetballen. Hij stond zich hier absoluut niet op voor, maar zijn rol in het verzet tegen de Duitse bezetter mag niet worden onderschat en zeker nooit worden vergeten.

Broer de Boer sprak zelden tot nooit met zijn kinderen over de oorlog. „Hij was geen opschepper en wilde ons er denk ik ook niet mee opzadelen”, aldus dochter Mattie. Een oomzegger die er rechtstreeks naar vroeg, kreeg op een middag in 1967 veel te horen. In dat jaar vierde de eerste van acht dochters van Broer de Boer en Anneke Cornelia Fransen haar twintigste verjaardag. U leest het goed: Broer de Boer was de vader van

acht dochters. Zij zijn stuk voor stuk net zo trots op hun vader als dat hij op zijn kinderen was. Broer de Boer genoot intens als hij als coach van zijn gezamenlijk volleyballende dochters fungeerde. En wat zou hij, als hij het mee had mogen maken, trots zijn geweest op de kleindochters die wereldkampioen zeilen werden, op de kleinzoon die werd geselecteerd voor de jeugdafdeling van SC Heerenveen én op de achterkleinzoon die werd gescout door een profclub, al was dat dan SC Cambuur!

Broer de Boer werd op 16 mei 1918 geboren, als enige zoon van een boer, die met zijn vrouw voortzette het leven schonk aan drie dochters. Zijn vader overleed in 1940 op zeventigjarige leeftijd. Broer had toen zijn schooldiploma op zak en voetbalde al jaren met veel plezier bij Friso, de rooms-katholieke vereniging die in 1965 met De Kooi fuseerde tot SC Joure. Broer de Boer was een overtuigd katholiek, hetgeen in 1943 de overstap naar Heerenveen bijna blokkeerde. „Het is dat hij dispensatie kreeg van meneer pastoor, anders was hij niet gegaan”, zegt Piet Bosma, die door zijn huwelijk met Mattie de Boer haar vader goed leerde kennen. „Wel werd de afspraak gemaakt dat hij meteen na de oorlog, als Friso weer in de competitie ging spelen, zou terugkeren. Dat heeft mijn schoonvader ook gedaan. Dat was voor hem geen discussie. Broer de Boer was van het type man een man, woord een woord.”

Heerenveen verwelkomde Broer de Boer met open armen, want dat de aanvaller uit Joure zijn mannetje op het veld stond, was al wel bekend. „Andersom kende papa Heerenveen ook, want daar speelden broers van mijn moeder”, aldus Mattie Bosma-de Boer. Daarbij doelt ze onder andere op Lucas Fransen, met wie Broer de Boer op 21 mei 1944 de wedstrijd in Sneek heeft bezocht (zie ook hoofdstuk vanaf pagina 80, *pvd*).

„Papa draaide van het begin leuk mee bij Heerenveen”, vervolgt Mattie bescheiden. Wat heet! De cijfers spreken klare taal. Heerenveen veroverde in het seizoen 1943-1944 voor de derde keer op rij de noordelijke titel. Van de achttien wedstrijden werden er zestien gewonnen. LSC (het Sneker elftal in opkomst) had tien punten achterstand. Van de 85 doelpunten die Heerenveen dat seizoen in de eerste klasse produceerde, nam Broer de Boer meer dan een kwart voor zijn rekening: 22! Abe Lenstra maakte er eentje meer, Frans Wuijts (de aanwinst uit Rotterdam) eentje minder.

Vol goede moed begon Heerenveen aan de strijd om het kampioenschap van Nederland. Nadat de thuiswedstrijd tegen het Haagse VUC met 2-4 was verloren, moest de kampioen van het Noorden op 26 maart 1944 op bezoek bij De Volewijckers. Heerenveen startte uitstekend: na tien minuten maakte Broer de Boer de openingstreffer. Vlak hierna loeiden ineens sirenes: luchtalarm. De Engelsen hadden een aanval op de

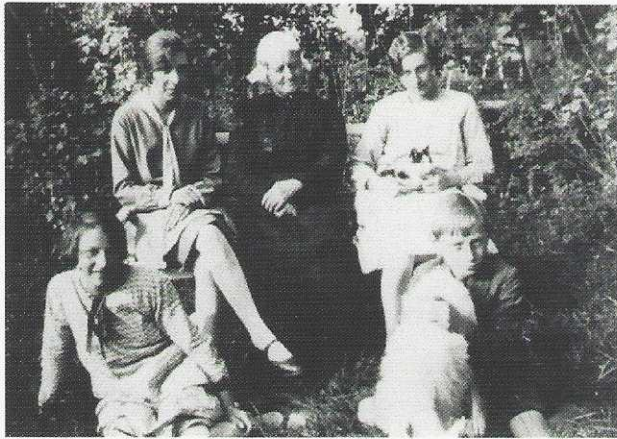

Broer de Boer omstreeks 1938.
Onder: zijn voetbalschoenen uit die tijd.

havens van IJmuiden ingezet. De spelers en de arbitrage spoedden zich naar de kleedkamers. Het publiek werd verzocht snel onder de tribunes plaats te nemen, maar de duizenden toeschouwers bleven op hun plaatsen zitten. ‘Daarop vond de burgemeester van Amsterdam het welletjes en werd de wedstrijd gestaakt’, zo schrijft *Leeuwarder Courant*-sportjournalist Johann Mast in zijn in 2007 uitgegeven boek *Abe, Het levensverhaal van Nederlands eerste grote sportidool*. ‘Vervolgens werd voorgesteld om zonder publiek verder te spelen, maar omdat de spelers van Heerenveen zich al hadden omgekleed en de laatste trein naar huis dreigden te missen, werd er niet opnieuw afgetrapt. Het zou de enige keer in de geschiedenis zijn dat een voetbalwedstrijd in Nederland vanwege oorlogsgeweld werd afgeblazen’.

Op Pinkstermaandag 29 mei – acht dagen na de door de razzia opgeschrikte wedstrijd in Sneek – diende Heerenveen voor de tweede keer af te reizen naar Amsterdam. In het Olympisch Stadion werd het voor ogen van 50.000 toeschouwers 4-1 voor De Volewijckers, dat daardoor beslag legde op het landskampioenschap.

Moeder Hiltje de Boer omstreeks 1925 met haar dochters Beitske, Wietske en Martha en zoon Broer (rechtsonder).

Broer de Boer zal op die pinksterdag nog met schrik in de benen hebben gespeeld. Hij was, als toeschouwer, in Sneek namelijk op het nippertje ontsnapt aan de razzia. Niet door te vluchten of zich onder de tribune te verstoppen, maar door zich bij de Duitse controleurs – die geen persoonsbewijs of *Ausweis* hoefden te zien van spelers, leden van het muziekkorps en terreinmedewerkers – voor te doen als voetballer. Deze truc lukte, omdat Broer de Boer het voetbalkoffertje van Abe Lenstra in zijn hand had.

'Hij is verraden en hij weet door wie. De naam van die man wilde hij nooit meer horen'

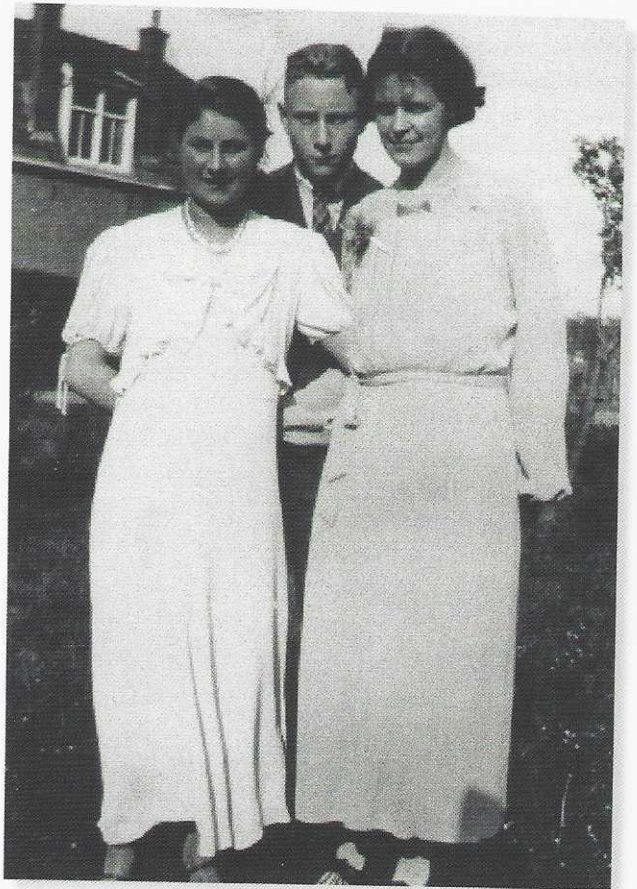
Hoe hij daar precies aan kwam, dat weten Piet en Mattie Bosma-de Boer niet. Broer de Boer is meteen na de wedstrijd zélf de kleedkamer van het noordelijk team in gerend om hulp te vragen, óf Hiltje Wisman, de vriendin van Abe Lenstra, heeft dat gedaan om vervolgens met het koffertje naar buiten te komen. Uit het boek van Johann Mast: 'De Duitsers pakten die middag vierentwintig mannen op bij de razzia. Broer de Boer was daar niet bij. De net 26 jaar geworden stoffeerder dankte dat aan Abe Lenstra en diens verloofde. Toen Hiltje in de gaten kreeg dat Broer zijn persoonsbewijs niet bij zich had, rende ze naar de kleedkamer. Daar gaf Abe haar zijn koffertje met voetbalkleren mee. Broer nam de koffer aan en verliet als 'speler' zonder problemen het complex. Even later verliet Abe doodgemoedereerd het Sneker sportpark'.

In het in 1989 uitgebrachte boek *Rondom Abe, een voetbalepisode in Friesland*, samengesteld door Tom Mercur, staat een citaat van Abe Lenstra over deze

gebeurtenis. Daaruit kan worden opgemaakt dat Lenstra zélf zijn koffertje aan Broer de Boer heeft overhandigd. 'Bij L.S.C. in Sneek en Achilles in Assen heb ik nog twee razzia's meegemaakt. Eén keer was er eentje van ons onder de toeschouwers, terwijl hij ondergedoken zat. De spelers hadden dan een vrije aftocht. Die jongen van ons, Broer de Boer, heb ik toen vlug mijn spullen gegeven en is met mijn koffertje aan de razzia ontsnapt. Ik kon gewoon op mijn eigen *Ausweis* van het veld', aldus Lenstra.

Hoe hij het koffertje exact in handen kreeg, maakt geen verschil. Het belangrijkste op dat moment was dat Broer de Boer ongehinderd langs de controle kwam. Hij liep vervolgens naar zijn fiets en keerde terug naar Joure. Daar zat hij, citaat dochter Mattie, „met kop en oren in het verzet.” Broer de Boer was onder andere betrokken bij wapendroppings. Uiteraard was hij zich van het gevaar bewust. Vijf weken nadat hij in Sneek aan de razzia was ontsnapt, werd hij door de Duitsers in de kraag gegrepen. Piet Bosma: „Hij is verraden en hij weet ook door wie.” Mattie Bosma-de Boer: „De naam van die man mocht nooit genoemd worden en die wilde hij ook nooit meer horen.”

Wat Broer de Boer precies deed in het verzet, bleef voor zijn dochters lang in nevelen gehuld. Mattie: „Papa wilde vooruit kijken, niet terug.”

Broer de Boer omstreeks 1939 met twee van zijn zussen.

Het kampioensteam van Heerenveen in 1944. Staand vanaf links: voorzitter Huisman, Gerrit van der Meulen, Jan Lenstra, Jac de Jong, Tieme Veenstra, Abe Lenstra, Jan Bosscha, Sietse van der Laan, trainer Anton Dalhuijsen. Gekniel vanaf links: Arie Nauta, Jan Ploegh, Broer de Boer, Henny Jonkman, Frans Wuijts.

Ongeveer 22 jaar na de bevrijding veranderde dat. De toen zeventienjarige Jan Reus vroeg zijn oom recht op de man af wat zich in de Tweede Wereldoorlog had afgespeeld. „Oom Broer schrok van mijn directe vraag, liep rood aan en begon te transpireren”, aldus Jan Reus, zoon van Beitske de Boer, de drie jaar oudere zus van Broer. „Wil je dat echt weten jongen?”, vroeg oom Broer. Ik zei: ja. ‘Oké’, zei oom. ‘Daar staat een fiets. Pak ‘m, dan gaan we een stukje fietsen.’”

Jan Reus had al als kind een goede band met zijn oom, die in Joure een stoffeerderij was begonnen. „We hadden dezelfde interesses”, vertelt de in IJlst woonachtige kunstschilder. „Ik weet nog dat ik als kind bij oom Broer in de werkplaats kwam. Hij was toen net bezig met de rode bekleding van een prachtige klassieke auto. Naar ik meen een Bugatti, eigendom van de directeur van de Douwe Egberts-fabriek. Dat fascineerde me. Toen ik later op mijn brommer naar Sneek of Bolsward tufte voor het bezoeken van concerten, ging ik regelmatig eerst even bij ‘ome’ Broer langs.”

De op 20 april 1949 geboren Jan Reus was zeer geïnteresseerd in de Tweede Wereldoorlog. „Vooral vanwege wat mijn moeder er over vertelde. Zij was aan

het begin van de oorlog non geworden; ze verbleef in het klooster van Haarlem. Mijn moeder is uitgetreden, omdat ze het niet eens was met moeder-overste. Die zat bij de NSB en gaf de joden de schuld van alles, omdat de joden volgens haar Jezus vermoord zouden hebben. Mijn moeder, die een joodse vriendin had, vond dat vreselijk. Tegelijkertijd bracht mijn moeder blaadjes van het verzet rond; die verstopte ze tussen de kerkblaadjes die ze bezorgde. Ze vertelde

Broer de Boer (gestreept shirt) heeft gescoord voor Heerenveen tegen Be Quick 1887, dat in 1943 met 12-1 werd verslagen. Hij scoorde dat seizoen 22 keer.

me op die dag in '67 dat bij hen thuis in Joure onderdelen van stenguns en munitie werden verstoppt. Die werden door Engelse vliegtuigen in de buurt van Joure gedropt en bij de familie De Boer in het kolenhok verstoppt. Toen ik vroeg wat oom Broer in die periode deed, zei mijn moeder: 'dat moet je hem zelf maar vragen'. Ik ben meteen op mijn brommer gestapt en vanuit Winkler, waar we toen woonden, naar hem toe gereden."

Na een ritje van zo'n 90 kilometer kwam Jan Reus aan in de stoffeerderij van zijn oom. Daar stelde hij de vraag die hij enkele uren eerder, aan de andere kant van de Afsluitdijk, ook aan zijn moeder had gesteld. Broer de Boer schrok zichtbaar, maar klapte niet dicht. Met zijn oomzegger fietste hij langs de plaatsen waar hij een bewogen verleden had liggen. „Op de oude betonweg richting Sneek maande hij me tot stoppen”, vertelt Jan Reus. Zijn oom wees vervolgens op enkele gaten in het wegdek. „Dat bleken kogelgaten te zijn. Die hadden hem het leven gered, zei hij.”

„Die gaten waren ontstaan door een aanval van een *Mosquito*, een jachtvliegtuig van de geallieerden, op een Duitse patrouille. Die Duitsers waren op dat moment op weg naar het huis, even verderop, waar oom Broer en andere leden van het verzet zaten te vergaderen. Dit over een overval op het Huis van Bewaring, met als doel gevangenen genomen verzetsmensen te bevrijden.” Die overval vond uiteindelijk plaats op 8 december 1944. Daarbij werden 51 verzetsmensen bevrijd.

Jan Reus: „De Duitsers waren eind juni over de vergadering getipt door een verrader. Tijdens de bespreking hoorden de mannen plotseling de schoten van de *Mosquito*, die toevallig op dat moment passeerde en de Duitse patrouille onder vuur nam. Mijn oom en alle anderen sloegen op de vlucht, overal heen. Sommigen werden alsnog door de Duitsers gepakt. Oom Broer ontkwam.”

Enkele dagen later wisten de Duitsers Broer de Boer toch te arresteren. De Jouster werd op 27 juni 1944 overgebracht naar het Huis van Bewaring in Leeuwarden. Daar schreef hij op 13 juli ('Het is vandaag de 18^e dag dat ik hier zit') een brief aan zijn vriendin en latere vrouw Anneke Fransen. De brief – een even ontroerend als uniek document – is bewaard gebleven en wordt gekoesterd door de acht dochters van het paar. Broer de Boer toont zich in het schrijven bezorgd omtrent zijn situatie, maar wil vooral zijn 'Liefste Annie' niet ongerust maken. 'Zoo'n Friesche stijfkop hebben ze zoo maar niet overwonnen!', schrijft Broer de Boer. Hij spreekt de hoop uit om op 20 augustus weer vrij te zijn. Op die dag viert zijn vriendin namelijk haar 23ste verjaardag. 'Wat zal dat een feest voor ons wezen zeg'.

Om de aandacht van zijn eigen precare situatie af te leiden, vraagt Broer de Boer in zijn brief: 'Hoe is het anders nog in Heerenveen en bij jullie thuis en met de rest? Zijn ze alweer aan het trainen?' Daarna geeft hij toch iets prijs van de omstandigheden waarin hij verkeert. 'Ik heb alle verbod. Dat betekent dat je 's nachts moet slapen en overdag mag zitten of je cel op en neer wandelen. Het is 6 passen vooruit en dan weer 6 passen achteruit, dat is alles wat je doen mag'.

Het Heerenveen-shirt van Broer de Boer. Let op de pompeblèden, die op elk shirt genaaid moesten worden. De aanvaller werd in 1944 door een tekenaar afgebeeld op een plankje.

Rieky Veldman-de Boer, de oudste dochter van Broer en Anneke de Boer: „Hij heeft, in de spaarzame momenten dat hij tegen zijn kinderen iets vertelde over de oorlog,

eens gezegd dat hij in Leeuwarden zes weken eenzame opsluiting heeft gehad. ‘Die eenzaamheid, dat was het ergste van alles’, zo vertelde papa.”

Broer de Boer werd op 9 augustus 1944 overgebracht naar *Konzentrationslager Herzogenbusch*, de Duitse benaming voor Kamp Vught. De op 27 juni eveneens opgepakte Heerenveen-secretaris en verzetsman Floor Féléus onderging hetzelfde lot. „Oom Broer heeft toen, voor zover je daar onder de destijds

heersende omstandigheden over kunt spreken, geluk gehad”, aldus Jan Reus. „Een

Friese landwachter had namelijk de hele Jouster verzetsgroep in kaart gebracht en was met die op papier gezette informatie op weg naar Vught. Die man is echter door leden van het verzet om het leven gebracht.

Zij hebben de voor oom Broer belastende papieren meegenomen. De Duitsers hebben als antwoord op die moord wel represailles uitgevoerd, maar ze zijn gelukkig nooit te weten gekomen wat oom Broer precies heeft gedaan. Tijdens de verhoren in Vught zei hij dat hij was opgepakt wegens het drijven van zwarte handel.”

Tijdens de middag in 1967 vertelde Broer de Boer over de verschrikkingen in Kamp Vught. „Duitsers zetten gevangenen op een rij en schoten dan willekeurig mannen neer”, aldus Jan Reus, wiens moeder Beitske de Boer in 1990 op 75-jarige leeftijd is overleden. „Oom was in Vught dagelijks bang voor de dood. ‘Ik heb dingen gezien die alleen in de hel gebeuren’, zei hij.”

Tot en met september 1944 zaten meer dan 31.000 mannen, vrouwen en kinderen gevangen in Kamp Vught.

Onder hen joden, politieke gevangenen, verzetsstrijders, zwervers, homoseksuelen, zwarthandelaren en misdadigers. Zeker 750 mensen zijn gestorven door ziekte en mishandeling of zijn doodgeschoten. Begin september 1944 hebben de Duitsers het kamp ontruimd. Veel gevangenen werden vanaf dat moment per trein naar kampen in Duitsland vervoerd. Op 26 oktober 1944 arriveerden geallieerde troepen in Vught. Zij troffen een leeg kamp aan.

III

Totals je ried is dit wel en span-
nend en avontuurlijk leven.
Eerst eindigd bij een brief en dan
komt er nog een stukje achteraan.
Je moet hier alles bij elkaar
stellen anders kom je er niet voor
in het papier, heblood ook. En
als je dan klaar bent en geschree-
ven hebt met een bevruchte hand
omdat je bang bent dat de deur
van je sel open zal gaan, dan
lach je weer eens omdat je de
reuk weer eens lekker bevind-
t. Het is vandaag de 18 de
dag dat ik hier zit. Ik heb "alle
verbod" dat betekent dat je 's
nacht moet slapen en overdag
mag zitten of je wel op en naar
wandelen dat is 6 passen vooruit
en dan weer 6 achteruit dat is
alles wat je doen mag. Maar
de rest vertel ik je wel eens

Berichtkarte

An de fam. B. de Boer
Schiedams 1.39
COUMS

Absender: de Boer, Broer
geb. 10-5-18 Nr. 10750
Block _____
Konzentrationslager
Herzogenbusch

Links: een deel van de ontroerende brief die Broer de Boer op 13 juli 1944 in de Leeuwarder gevangenis schreef aan zijn latere vrouw Anneke Fransens. Boven: een door hem uit Kamp Vught verzonden briefkaart.

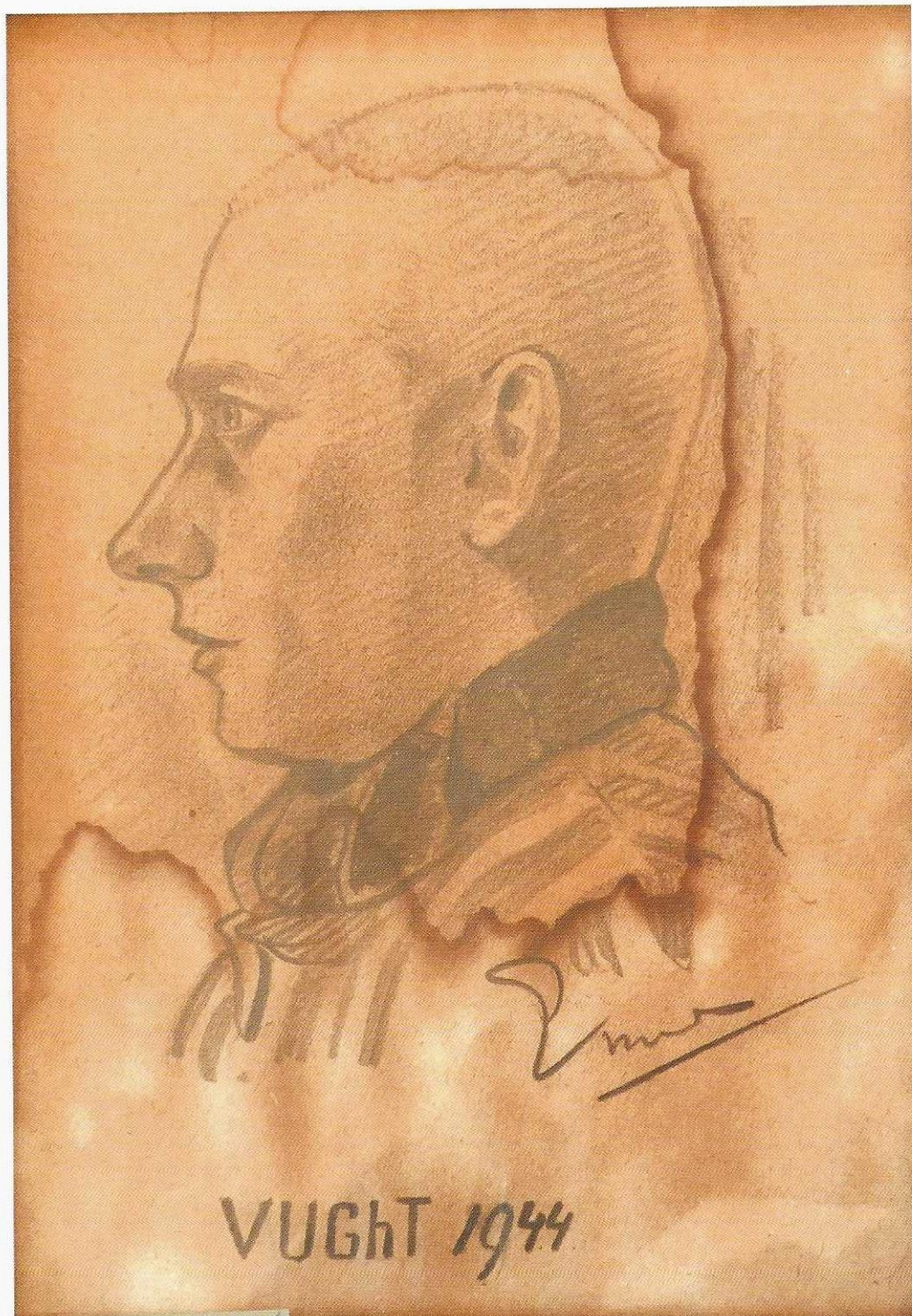
Broer de Boer is op 15 september 1944 vanuit Vught overgebracht naar Kamp Amersfoort. Dit gold als een straf- en doorgangskamp. Maar Broer de Boer is niet op de trein naar Duitsland gezet. Hij werd op 19 september, vier dagen na zijn binnenkomst, uit Kamp Amersfoort ontslagen. In die korte tijd is hij mishandeld. Daarvoor was de beruchte SS'er Joseph Kotälla verantwoordelijk. Deze sadist kreeg na de oorlog bekendheid als een van de tot levenslang veroordeelde oorlogsmisdadigers die gevangen zaten in Breda. Kotälla had als bijnaam de 'Beul van Amersfoort' en werd gevreesd om zijn wreedheid tijdens het dagelijks appèl. Daarbij schopte hij gevangenen en/of sloeg ze met een knuppel.

Broer de Boer was een van de slachtoffers. „Ik ben geschopt door Kotälla', zo heb ik het papa horen zeggen", aldus de in 1947 geboren oudste dochter Rieky. Dit gruwelijke aspect kwam in haar kindertijd ter sprake, omdat haar vader zeker tot tien jaar na de oorlog last hield van de mishandeling. „Door de trap van Kotälla liep papa een flinke open wond op. Op zijn onderbeen, van zo'n tien bij vijf centimeter op zijn kuit. Ik kan me nog goed herinneren dat die wond niet dicht wilde en elke dag behandeld moest worden. Elke dag werd een schoon verband aangebracht." Mattie: „Bij ons thuis in de onderste keukenla lagen altijd schone verbanden." Rieky: „Papa had altijd last van de wond, want die jeukte behoorlijk. Er werd zelf opgesmeerd en later zelfs aftershave. Dat was toen net op de markt gekomen. Dat spul prikte flink, maar de wond is er uiteindelijk, ik denk zo rond 1955, wel door dicht gegaan. Hij kon er gelukkig wel mee blijven voetballen."

IV

1940
Dag Annie kom je ook uitgenodigd op
die beproeven? Wel mooi zeker
hi, van acht uur binnenkomen?
Je moet maar denken daar gaat het
trammelietje weer. Het is nog niks
vergeleken bij dit. Ik ben bij dat
het half 9 is dan gaar om meer op het.
Op m'n eeldens staat een hardje
gelukkig 200 En daar geef ik
iedere avond in ook overdag nog met
eens een kruisje op. En wat heiligh
Annie als ik dan een, min zin heb
dan kikker ik daar weer van op.
O Annie je kan je niet indaken
hoe ik je toch mis. Ik heb anders
ook niks te doen dan dag en
nacht aan jou te denken en
te bidden. Dat ber je hier ook
wel. Annie hieling ik hoop dat
dere brief je bereiken zal, maar
laat er niks van merken hoor, want
er staat too veel op. D'ijf
dat reaktje maar eens. Het lieng hieling.

Deze tekening van Broer de Boer, kaalgeschoren en in gevangenskleding, werd in Kamp Vught gemaakt door een medegevangene. Onder: de persoonskaart van Broer de Boer in 'Durchgangslager' Amersfoort waarop zijn vrijlating in september 1944 (Heimatort) staat aangegeven.

Polizeiliches Durchgangslager Amersfoort	
Häftling Nr. 7219	
Schutzhaft angeordnet:	
am: _____ durch (Behörde): _____	
Bisherige Parteizugehörigkeit: _____	
Vorstrafen: _____	
eingeliefert: 25.7.44	
entlassen: 10. SEPT 44	
überführt: _____	
zurück: _____	
HEIMATORT	

Name: de Boer	
Geburtsdatum: 18-5-18	
Geburtsort: Joure	
Beruf: Tapezierer	
Religion: Kath. Staat: Niederl.	
Familienstand: led. Kinder: **	
Mutter: Joubert	
Wohnort: Scheepsweg 7 59	
Angehörige: Eltern, wie oben	
Lager: Lager Vught	
Geisel: _____	

Na drie maanden in grote angst achter de tralies te hebben doorgebracht in Leeuwarden, Vught en Amersfoort, keerde Broer de Boer op 19 september 1944 terug naar Joure. Hij pakte zijn werk als stoffeeder weer op, maar had moeite de traumatische oorlogservaringen te verwerken. Hij heeft daarvoor na de bevrijding elektroconvulsie-therapie gehad, in de volksmond shocktherapie genoemd. Daarbij werd, via stroomstoten door het hoofd, getracht depressies te behandelen. Schoonzoon Piet Bosma: „Hij is nooit een frivole katholiek geworden, maar hij heeft later gelukkig wel degelijk kunnen genieten van het leven. Hij mocht graag eierzoeken, schaken en biljarten en ging ook altijd graag naar Heerenveen, naar het voetballen. Hij kon zeker wel lachen.”

Op 22 mei 1946 trouwde Broer de Boer met zijn grote liefde Anneke Cornelia Fransen. Zoals afgesproken keerde hij als voetballer terug bij Friso. In het boek *Een pompebléd als voetbalhart*, in 1995 uitgegeven bij het 75-jarig jubileum van Heerenveen, staat Broer de Boer voor het seizoen 1945-1946 genoteerd als selectiespeler, maar bij de doelpuntenmakers ontbreekt zijn naam. Dat duidt erop dat hij dat seizoen weinig wedstrijden heeft gespeeld. De verwonding aan zijn been zal hierbij een rol hebben gespeeld. Dochter Mattie: „Toen het weer goed ging, heeft papa tot op hoge leeftijd gevoetbald. Hij stopte toen Friso en De Kooi in 1965 fuseerden. Dat vond hij, als katholiek, niet kunnen.”

Rieky Veldman-de Boer: „Papa heeft, in het kader van de *Wiedergutmachung*, nog getracht voor een schadevergoeding in aanmerking te komen.” De *Wiedergutmachung* was een systeem waarmee de Duitse regering na de Tweede Wereldoorlog geld uitkeerde aan overlevenden van de Holocaust en anderen die direct slachtoffer werden van de nazi's. In 1959 werd daarvoor in Nederland het Centraal Afwikkelingsbureau Duitse Schade Uitkeringen (CADSU) opgericht. Betalingen werden verricht op diverse gronden zoals gezondheidsclaims, bezitsverliezen, psychische schade en gederfde inkomsten. Gezien wat Broer de Boer heeft moeten ondergaan, had hij recht op een vergoeding. Rieky: „Ik kan goed begrijpen dat papa heeft geprobeerd een schadevergoeding te krijgen.”

„Hij was een kleine zelfstandige met een groot gezin. Het ging om een bedrag van duizend gulden, dat was destijds een heel bedrag. Je had daar zéker recht op als je in de oorlog honderd dagen gevangen was gehouden.” Broer de Boer zat, op drie plaatsen, in totaal 86 dagen vast. Rieky: „De burgemeester van Heerenveen heeft het ook nog voor hem geprobeerd, maar het is niet gelukt.”

'Toen er weer een dochter geboren was, hing hij toch opnieuw de vlag uit'

Broer en Anneke de Boer schonken, zoals eerder vermeld, het leven aan acht dochters. „O, wat was hij daar trots op”, vertelt Mattie. „Papa kon wel eens driftig zijn en hij was ook echt de baas in huis, maar wat genoot hij van ons allemaal. Hij wilde ons altijd beschermen – daarom wilde hij het denk ik nooit over de oorlog hebben – en had alles voor ons over. In de winter bond hij ons één voor één de schaatsen onder en droeg hij ons naar het ijs.”

Mattie lacht. „Papa zei, toen de derde of vierde dochter geboren was: en als ik nu nog een zoon krijg,

Direct na de bevrijding werd voormalig verzetsman Broer de Boer (geknield, derde van rechts) lid van de Binnenlandse Strijdkrachten.

De acht dochters van Broer en Anneke de Boer tijdens een volleybaltoernooi. Staand vanaf links: Rieky, Marietje, Leny. Gehurkt vanaf links: Mattie, Loes, Elisa, Anita, Sophia.

hang ik de vlag uit en bind ik daar een paar voetbalschoenen aan vast. Maar toen er weer een dochter geboren was, hing hij toch opnieuw de vlag uit. Zonder voetbalschoenen, maar hij was weer oprecht gelukkig met een dochter en natuurlijk dankbaar dat ook deze dochter weer gezond was.”

Rieky (geboren in 1947), Leny (1949), Marietje (1950), Mattie (1951), Sophia (1953), Loes (1956), Anita (1959) en Elisa (1961). Acht dochters, van wie de jongste op 11 juni 1990 haar zoon vernoemde naar haar vader. Die mocht daar helaas geen getuige meer van zijn. Broer de Boer overleed op 14 april 1984, een kleine maand voor zijn 66ste verjaardag. Tijdens zijn werk werd hij getroffen door een hartaanval. Later in het ziekenhuis werd een tweede hartaanval hem fataal. Zijn vrouw Anneke is op 15 juli 2001 overleden, op tachtigjarige leeftijd.

De ‘acht meiden van Broer de Boer’, zoals ze in Joure werden genoemd, koesteren de mooie herinneringen aan hun ouders. De vrouwen kunnen prima met elkaar overweg; zo gingen ze in 2018 nog gezamenlijk op wintersportvakantie. Alle acht waren en zijn sportief, ze kregen van hun ouders alle ruimte om te sporten. De kleinkinderen van Broer en Anneke de Boer

hebben de sportieve genen eveneens meegekregen. Zo werden Angela en Marloes, dochters van Sophia, in 1997 wereldkampioen zeilen in de Vaurien-klasse. Peter, zoon van Piet en Mattie, werd geselecteerd voor de jeugdopleiding van SC Heerenveen, waar hij onder andere training kreeg van Gertjan Verbeek en Jan de Jonge. Rutger, de zoon van Peter, werd op zijn beurt gescout door het Leeuwarder SC Cambuur.

Anneke de Boer en haar acht dochters waren van de partij toen in september 1995 *Het theater- en voetbalspektakel ABE!* plaatsvond in het naar Abe Lenstra vernoemde stadion van SC Heerenveen. Dit op uitnodiging van de makers. In de op het voetbalveld uitgevoerde voorstelling (op tekst van Bouke Oldenhof en onder regie van Jos Thie) was een scène gewijd aan wat zich heeft afgespeeld op zondag 21 mei 1944. Er was een wedstrijd van Heerenveen van gemaakt. Mattie: „Moeder is na afloop nog voorgesteld aan de acteur die de rol van papa speelde. Dat was een heel bijzonder moment.” Acteur Bernard Kamsma speelde Broer de Boer. De midvoor uit Joure groeide dan wel niet uit tot een voetballende zoals Abe Lenstra, maar is zeker een man wiens naam én geleverde inspanningen in oorlogstijd nooit vergeten mogen worden.